

De situatie van de monumentenzorg op Curaçao

R. Apell, Rijksdienst voor de Monumentenzorg te Zeist

Vervallen huizen in Otrabanda.
Foto's: R. Apell, 1987.

Eind 1984 kwam er bij het Departement van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur een vraag binnen van de Stichting Monumentenzorg Curaçao om assistentie te verlenen bij het opbouwen van een monumentenbeleid aldaar. De Stichting is een particuliere instelling, die vanaf 1954 bestaat en op het gebied van de monumentenzorg op Curaçao zeer veel goeds heeft gedaan. In feite was de Stichting de enige op het eiland, die zich het lot van de monumenten aantrok en er ook daadwerkelijk iets aan deed.

De overheid liet het steeds schromelijk afweten; Monumentenzorg was, ook op de Antillen, politiek gezien, geen hot issue.

Het verzoek van de Stichting leidde begin 1987 tot een adviserende rol voor de Rijksdienst voor de Monumentenzorg.

De advisering zou vooral gericht zijn op de organisatorische kanten van de monumentenzorg als overheidsorganisatie.

Dat er een vorm van sturende en regulerende overheidsmonumentenzorg moet komen, is evident. De toestand van het monumentenbestand is desastreus. Het historische centrum van Willemstad is de laatste jaren sterk verpauperd onder invloed van processen, die zich in de Nederlandse steden in de jaren '60 voltrokken.

Het belang van Willemstad als monumentenstad, alsmede dat van de verspreid over het eiland gelegen historische bebouwing is reeds meermalen in verschillende publicaties onderstreept, doch dit heeft nog niet geleid tot een gestructureerd stadsherstel. Incidenteel deed de eerder genoemde Stichting Monumentenzorg veel goed werk, en in het kader van de Nederlandse Ontwikkelingshulp werd een Actieplan Binnenstad gestart, waarin onder andere monumentenrestauraties een belangrijke plaats kregen. Deze ontwikkelingen zijn echter bij lange na niet voldoende om het bouwkundig verval een halt toe te roepen. Wanneer er op korte termijn geen begin zal worden gemaakt met een planmatige aanpak van de binnenstad, zal er over enkele jaren niet veel meer van deze karakteristieke Caraïbische stad met zijn geheel eigen architectuur, die ontstond door een geheel eigen vertaling van de internationale architectuurstromingen, over zijn. Hierbij staat ook een deel van de Nederlandse cultuurgeschiedenis op het spel, want, evenals dat in Indonesië

▲
Overzicht van Willemstad.
Op de voorgrond Fort Amsterdam,
op de achtergrond de stadswijk Otrabanda.
Foto: F. J. Jansen, 1987.

►
Vervallen huis aan het
Molenplein, Otrabanda.
Foto: R. Apell, 1987.

en in andere voormalige overzeese gebiedsdelen het geval is, is hier sprake van 'mutual heritage', een gemeenschappelijk cultuurhistorisch belang.

Inmiddels had zich nog een andere ontwikkeling voorgedaan. Op 1 januari 1988 begon het Werelddecennium voor Culturele Ontwikkeling. Gedurende tien jaren zouden door de Verenigde Naties, en alle daarbij aangesloten organisaties, extra inspanningen worden verricht ter bevordering van de Cultuur in brede zin. Ook Nederland heeft zich ervoor uitgesproken het Decennium te ondersteunen. De Nationale Unesco Commissie heeft zich tot taak gesteld projecten voor te dragen. Voor die projecten, werden enkele criteria opgesteld. Het belangrijkste criterium is, dat het project internationale allure moet bezitten.

Een van de projecten, die de Commissie heeft geselecteerd, is het stadsherstel van Willemstad, Curaçao. Dit vanwege de internationale allure, die Willemstad in het Caraïbische gebied heeft, en de acute bedreiging van dit stuk gemeenschappelijk cultuur-historische erfgoed.

Om het project van de grond te tillen werd een Interregionale werkgroep in het leven geroepen, bestaande uit vertegenwoordigers uit Nederland en Curaçao. In deze werkgroep was ook de RDMZ vertegenwoordigd. Een delegatie van de werkgroep had in november jl. een bezoek aan het eiland gebracht om te polsen, hoe de ideeën daar zouden vallen. Het initiatief bleek nogal positief ontvangen te worden. Het Eilandsbestuur bleek bereid te zijn een planmatige aanpak voor het stadsherstel op te zetten, waarbij de Interregionale Werkgroep voor bemiddeling bij het verkrijgen van de benodigde know-how

zou zorgen. Een en ander werd vastgelegd in een protocol, dat in maart jl. door de Nederlandse minister voor Nederlands-Antilliaanse en Arubaanse Zaken, minister De Koning werd bekrachtigd.

Het protocol spreekt zich onder andere uit over de totstandkoming van een Monumentenplan, waarin de te nemen stappen, om te komen tot een vorm van overheidsmonumentenzorg, moeten worden aangegeven. Een groot probleem is, dat de huidige situatie het niet toelaat, dat er gewacht wordt met actie totdat er een formeel kader is geformeerd. Dit maakt het noodzakelijk tijdens het formele traject door te gaan met het tot nu toe gevolgde 'gestructureerde ad-hoc beleid'. Dit kan

niet anders, want wetgeving is er niet; financiële instrumenten zijn er evenmin. Het geld, dat aan monumentenzorg wordt uitgegeven komt uit de Nederlandse ontwikkelingsbijdragen. De projecten worden halfjaarlijks in het zg. bestedingsoverleg met de Minister voor Nederlands-Antilliaanse Zaken vastgesteld. Vrijwel altijd zijn het, als het monumentenrestauraties betreft, projecten van de Stichting Monumentenzorg. De monumentenfinanciering is dus niet structureel, maar projectmatig, waardoor er moeilijk beleid te maken is. Een van de grote onzekere factoren hierbij is de te verwachten respons van de particuliere monumenteneigenaren. Tot dusver zijn deze niet bereid geweest geld in hun panden te steken, zolang deze zich bevinden in verpauperde en verloederde buurten. De ontwikkeling van een instrumentarium om de particuliere sector te stimuleren, zal een belangrijk onderdeel worden van het Monumentenplan.

De advisering en de bemiddeling van de RDMZ en de Nationale Unesco Commissie zullen echter vooral gericht moeten worden op de ontwikkeling van het politieke besef met betrekking tot monumentenzorg op Curaçao. De situatie is inmiddels zo ver gekomen, dat de regering van de Nederlandse Antillen en het Bestuurscollege van het Eilandgebied Curaçao, niet meer om de stadsvernieuwing heen kunnen. Daarbij zal men zich moeten realiseren, dat het stadsherstel offers vergt, die op langere termijn zullen leiden tot verhoging van de inkomsten. Immers, een gerestaureerde, goed functionerende binnenstad schept een goed economisch klimaat. Dat heeft vijftien jaar stadsvernieuwing in Nederland wel geleerd.

